

JÁN DRDOŠ, JURAJ ŽUDEL

OČOVÁ — RODISKO MATEJA BELA

Ján Drdoš, Juraj Žudel: Očová — the Birth-place of Matej Bel. Geogr. Čas., 36, 1984, 1; 2 maps, 5 figs, 14 refs.

Očová, the birth-place of the well-known Slovak geographer Matej Bel lies in the Zvolen Basin in Central Slovakia. It has a characteristic piedmont position on the alluvial plain terrace of the Hučava. The cadastre is of a horseshoe shape, which is determined by the fact that Dúbravy and Očovské Iviny have been separated from its centre. According to the functional structure, Očová is a mixed industrial-service-agricultural community. It amounts 2,963 inhabitants [1980]. It belongs to communities with population decrease after 1918, which connects with its function conditioned by its remote position in view of the main communication axis of the basin.

ÚVOD

V tomto roku naša geografia oslavuje jubileum významného slovenského geografa Mateja Bela, ktorý sa pred 300 rokmi narodil v známej stredoslovenskej obci Očovej, ktorá nášmu národu dala viacero významných osobností. Pri rozbere osobnosti a diel Mateja Bela nie je možné obísť jeho rodisko, jeho rodný kraj, preto podávame geografickú analýzu Očovej. Pre charakteristiku Očovej sme zvolili 2 časové profily, a to obdobie prelomu 17.—18. stor. a súčasnosť.*

POLOHA OČOVEJ V KRAJINNOM SYSTÉME ZVOLENSKEJ KOTLINY

Očová leží v tesnej blízkosti styku Zvolenskej kotliny s Poľanou, teda v blízkosti styku krajinného systému mierne teplých, avšak silne kontinentálnych industrializovaných kotlín s priemernou poľnohospodárskou produkciou, s krajinným systémom studenej podhľadnej vulkanitovej vysočiny, s úzkym úpätným pruhom mierne teplých vulkanitových vrchovín s dubinami až dubohrabínami, s rozvinutým lesným hospodárstvom a využívaním v cestovnom ruchu (E. Mazúr, et al. 1980a, 1980b). Zároveň je na hranici oblasti s urbanizačnou štruktúrou sústredených sídel a oblasťou so štruktúrou roztratených sídel.

Kataster obce sa z väčšej časti rozprestiera v pohorí. Má podkovitý tvar, čo je podmienené administratívnym vyčlenením Dúbrav a Očovských Ivín, ktoré boli súčasťou Očovej.

* Autori ďakujú predsedovi MNV v Očovej s. O. Ťavodovi za cenné informácie.

Krajinný systém oblasti Očovej je silne dynamický, a to tak vo svojom prírodnom, ako aj socioekonomickom subsystéme. Dynamika prírodných procesov je podmienená predovšetkým geografickokrajinnými pomermi — veľkým výškovým rozpätím katastra — od 352 m n. m. na južnom okraji pri Dúbravskom potoku po 1333 m n. m. (Konce vo vysočine Poľany) na jeho severovýchodnom okraji. V rozpätí skoro 1000 m sa striedajú takmer teplé krajinné typy s cerovými dubinami až po studené na dolnom okraji smrečín. V tomto rozpätí v sekvencii krajinných typov s rôznym stupňom energie reliéfu, a to od geotopov na plochých kuželloch na dne kotliny až po geotopy so silne rezanými reliéfmi v silne zarezaných dolinách často epigenetického pôvodu cez bývalé lávové prúdy až geotopy skalných zrázov na čelách andezitových prúdov v rôznych klimatických podmienkach pôsobia rôzne intenzívne modelačné procesy.

Socioekonomický systém Očovej, ako aj jej širšieho okolia bol po stáročia málo mobilný. Určoval ho štatút poddanskej obce. Prvé dotyky priemyselnej revolúcie pocítila Očová až koncom minulého storočia, kedy Mikuláš Kiss, majiteľ Víglašského panstva začína modernizovať poľnohospodársku výrobu na báze veľkostatkárskeho hospodárenia. Rozvíja aj lesné hospodárstvo. V obci vzniká mliekárenské družstvo a začiatkom storočia aj výroba syrov s povestnou kvalitou.

Avšak až socialistická epocha po druhej svetovej vojne zdynamizovala socioekonomický systém Očovej a jej okolia v prevratnom zmysle. Dôsledkom bola úplná premena starej štruktúry využívania zeme, nové funkcie obce, zmena zamestnaneckej štruktúry a postupný zánik obytno-výrobnej funkcie roztratených sídel a ich transformácia na rekreačnú.

Periférna poloha Očovej v krajinnom systéme Zvolenskej kotliny sa výrazne prejavuje na jej raste. Obec je úbytková. Roku 1960 mala 3233 obyvateľov, r. 1970 3062 obyvateľov, r. 1980 2963 obyvateľov.

PRÍRODNÉ PROSTREDIE OČOVEJ

Vývoj prírodnej krajiny

V období mladšieho terciéru a kvartéru krajina prekonala v oblasti Zvolenskej kotliny veľké zmeny. Pred tortónom tu bola slabo zvlnená rovina, s diskociou reliéfu 100—200 m (Kuthan 1955, Kuthanová 1955) a s vodnými nádržami. V tortóne tu začala asi v dôsledku poklesov búrlivá sopečná činnosť, ktorou sa postupne vytvárala sieť stratovulkánov. Do konca tretohôr sa však vulkanický reliéf silne deštruoval.

Koncom tretohôr bola horská vulkanická krajina silne zarovnaná. Podľa lohu v priečnom profile Hrochotskej doliny možno usudzovať, že doliny boli v tom čase širšie a svahy miernejšie ako dnes. Vrchnopliocénna plošina náplavových kuželov nad Očovou potvrdzuje, že podobne ako dnes Slatina priberala väčšie prítoky z Poľany ako z Javoria, v dôsledku čoho bola zatláčaná pod jeho severné svahy. Dno kotliny však bolo o 100—150 m vyššie ako dnes. Kotlina mala tvar plytkej panvy, lemovanej mierne sa zdvíhajúcimi svahmi okolitých, silne už deštruovaných vulkanických pohorí s inverzným reliéfom. Zvolenská pahorkatina vystupovala nad ostatné rovinné dno kotliny v podobe zvlnenej roviny.

Proces zarovňavania a etapa plochej panvovitej krajiny sa zakončili eróznotektonickým rozčleňovaním začiatkom pleistocénu. Začali vznikáť epigenetické doliny vo Vigľaši, medzi Zvolenskou Slatinou a Zvolenom, ako aj na početných miestach vo vysočine Poľany. Na priečnom profile Hrochotskej doliny sa postupne vytvorila spodná časť tvaru zovretého „V“. Individualizovala sa Zvolenská pahorkatina, ktorá sa v súčasnosti zdvíha príkrym svahom nad pleistocénne dno kotliny.

Dôsledkom uvedeného vývoja je krajina v oblasti Očovej, ktorá sa člení do 3 výrazných celkov — horského, vytvoreného na silne deštruovaných vulkanických štruktúrach, a dvoch kotlinových — vyššieho vrchnopliocénneho až staropleistocénneho, reprezentovaného Zvolenskou pahorkatinou a nízkeho, pleistocénneho až recentného, reprezentovaného náplavovými kužeľmi, terasami a nivou Hučavy.

Vývoj prírodnej krajiny, ktorá tu prekonala rôzne obdobia, a to od tropických cez subtropické, mierne až tundrové, ktoré určovali charakter procesov, ich dynamiku a modeláciu krajiny, sa prerušil v dobe bronzovej, keď na tomto území človek začína vytvárať kultúrnu krajinu. Osídlili sa Veľké a Malé Hrby medzi Očovou a Zvolenskou Slatinou (Maľa, J. et. al. 1979). Stopy po osídlení sa zachovali aj z halštattskej a najmä z hradištnej doby, na ktorú poukazuje celý rad názvov.

Kultúrna krajina v pred slovanskej dobe bola s veľkou pravdepodobnosťou fragmentárna, predstavujúca mozaiky polí a lúk s veľkým podielom lesov. Hustejšie osídlenie nastalo v hradištnej dobe, na čo poukazujú názvy Hrádok a Suchohradná. Kultúrna krajina mala už v podstate ten istý rozsah ako dnes, hoci prevládali lúky a pastviny. Presnejšie záznamy o poľnohospodárskej krajine máme z 19. stor. Podľa toho, že Mikuláš Kiss koncom 19. stor. rozšíril živočíšnu výrobu v Očovej, možno usudzovať na výrazný podiel oráčinového hospodárstva, predovšetkým však v kotline. Pestovali sa raž, ovos, jačmeň, pohanka a hrach. Živočíšnu výrobu zastupoval chov kráv, volov, koní, oviec a kôz. Rozšírené bolo aj včelárstvo (Maľa, J. et. al. 1979).

Zintenzívnená antropogenizácia kultúrnej krajiny s charakteristickou štruktúrou využívania zeme feudálnej epochy (drobné polička, väčšie obecné, cirkevné a najmä veľkostatkárske parcely) nastala koncom minulého stor., kedy spomenutý Mikuláš Kiss zaviedol veľkostatkárske metódy hospodárenia, rozvíjal chov hovädzieho dobytku, salašnícky odchov oviec a mliekárstvo, s čím je spojená značná antropogenizácia, a to najmä horského krajinného systému. Na širšej báze sa začína lesné hospodárenie, predovšetkým však ťažba, čo spôsobuje premeny lesnej krajiny.

Určité zmeny v štruktúre využívania krajiny sa zaznamenali počiatkom 3. decénia nášho storočia, a to v súvislosti s čiastočným rozdelením veľkostatkárskej pôdy medzi bezzemkov a drobných roľníkov.

Podstatné zmeny v štruktúre využívania krajiny sa viažu k 19. júlu 1949, kedy v obci založili JRD. Roku 1951 sa rozorali medze a vytvorila sa v podstate súčasná štruktúra parciel. Spočiatku však využívanie sledovalo pôvodné väzby prvkov kultúrnej krajiny na prírodnú. Lúky sa sústreďovali na vlhké nivy, zamokrené dná periglaciálnych dolín, na svahy plošiny a horské svahy vo vysočine Poľany. Až koncentrácia a s ňou spojená intenzifikácia výroby od počiatku 8. decénia zotrelí staré štruktúry parciel. V rokoch 1974 a 1975 sa veľkovýroba rozšírila aj do lazovej oblasti. Prudkým zvýšením životnej úrovne

aj v dôsledku zamestnania obyvateľstva v závodoch v Detve a Zvolene obec i napriek tomu, že počet obyvateľov sústavne klesá, rozšírila svoju rozlohu, čo súvisí s rozčlenením pôvodných veľkých rodín, ktoré žili pod jednou strechou. Modernizácia komunikačnej štruktúry, služieb a koncentrácia poľnohospodárskej výroby spôsobili, že niekdajšia prícestná radová dedina sa zmenila na hromadnú obec, ktorá leží v kultúrnej stepi, avšak na styku s lesno-oráčinovo-lúčnou krajinou Zvolenskej pahorkatiny a lesnej vysočiny Poľany s veľkým podielom lúk a pasienkov, najmä však v lazovej oblasti. Lazy zároveň menia svoju funkciu na rekreačnú.

Typy prírodnej krajiny

Kataster Očovej leží na rozmanitých krajinných typoch, ktoré sú výrazom priestorovej diferenciacie územia. Táto je podmienená jeho paleogeografickým vývojom. Diferenciačné činitele sú úzko späté s reliéfom, od neho závisí diferenciacia miestnych klimatických podmienok, hydrografických pomerov a nepriamo ovplyvňuje aj charakter pedogenetických procesov.

Podľa základných krajinnotvorných činiteľov, medzi ktorými dominuje reliéf, rozlišujeme v skúmanom území tieto krajinné typy, ktoré majú určité systémy procesov s osobitnými charakteristikami a dynamikou:

1. Mierne teplá kontinentálna kotlinová krajina s dubinou až dubohrabinou na pseudogleji a ilimerizovanej pôde.

1.1 Nivný typ

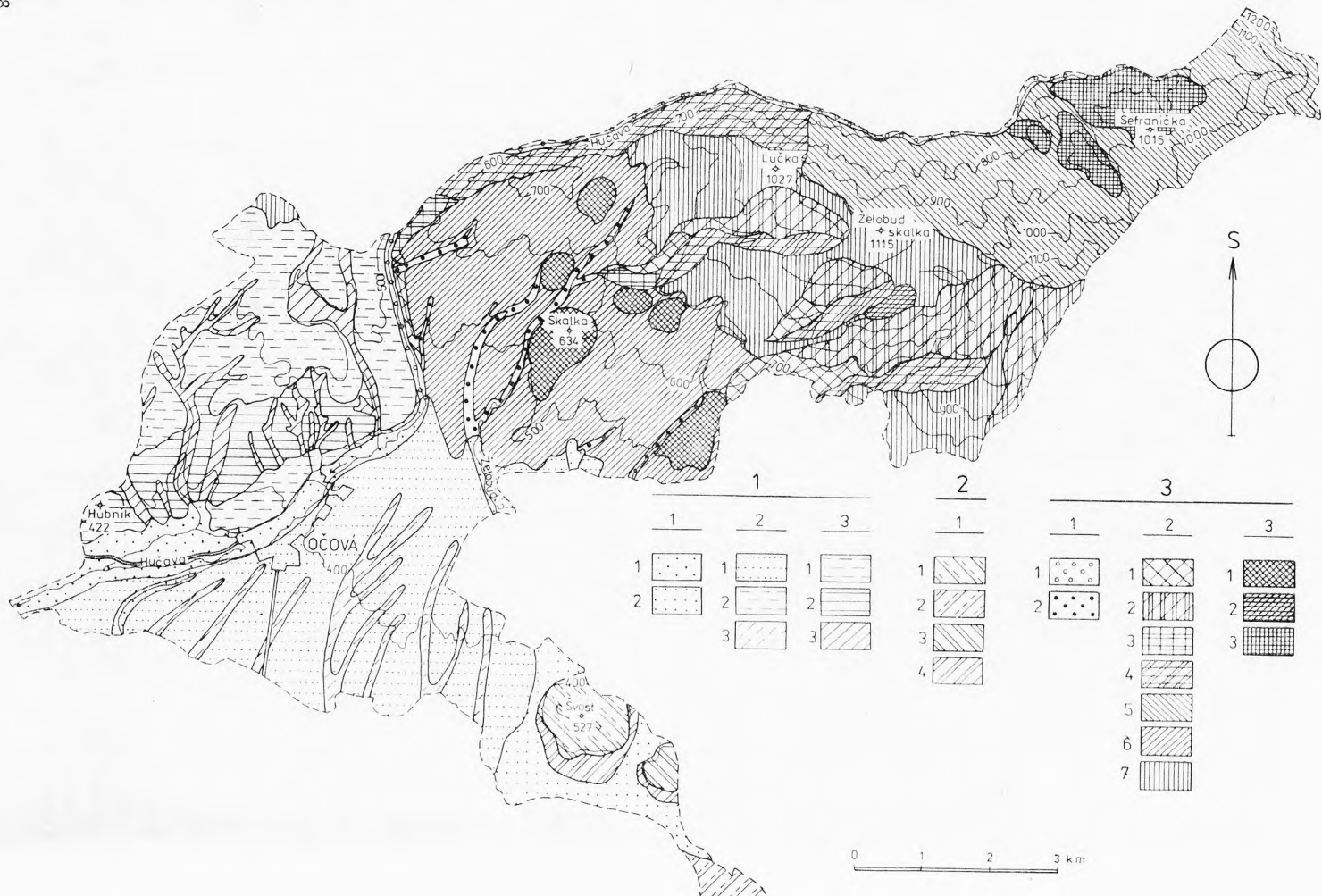
Krajinný systém nív charakterizuje intenzívna aktivita podzemných pórových vôd v sypkom, štrkovitohlinitom substráte. Podzemné vody určujú charakter synergických väzieb, a to najmä medzi pôdou, vegetáciou a miestnou klímou. Povrchové vody určujú v závislosti od veľkosti vodného toku a jeho typu povrchovú modeláciu tohto krajinného typu. Ovplyvňovaním hladiny podzemných vôd nepriamo pôsobia na synergické väzby v krajine. Svojou modelačnou tvárnosťou podmieňujú charakter štruktúry patternov nívnych geotopov. Modelačný vplyv Hučavy na svoju nivu už od stredoveku obmedzuje človek. Najmä v poslednom čase, v súvislosti s odvodňovaním nív a ich využívaním na pestovanie plodín človek podstatne zasahuje do ich krajinného systému a eliminuje modelačný vplyv vodného toku. Podľa intenzity fluvialných procesov sa nivný krajinný typ člení na dve variety:

1.1.1 Nivy s veľkou dynamikou fluvialných procesov, s nivnou pôdou glejovou a lužným lesom

1.1.2 Nivy s malou dynamikou fluvialných procesov, s nivnou pôdou glejovou a lužným lesom.

1.2 Terasovo-kužeľový typ

Predstavuje ho systém rôznovekých pleistocénnych náplavových kužeľov Hučavy a jej terasy. Budujú ich andezitové štrky, ojedinele aj balvany a hliny. Hlavným krajinnotvorným činiteľom, určujúcim charakter synergických väzieb, sú málo priepustné sprašové hliny, ktoré súvisle pokrývajú náplavové kužele. Dominujúcim procesom v sprašových hlinách sú povrchové exidačno-redukčné procesy a ilimerizácia, ktoré podmieňujú rozšírenie predovšetkým pseudoglejov a ilimerizovaných pôd oglejených. Časté sú sufózne procesy, ktorými sa vytvárajú zamokrené sufózne depresie. Pod vplyvom silne kontinentálnej klímy s častými teplotnými inverziami a uvedených pedogenetických

Mapa 1. Typy prírodnej krajiny.

1. Kotlinová krajina.

1.1 Nivný typ.

1.1.1 Nivy s veľkou dynamikou fluviaálnych procesov, s nivnou pôdou glejovou a lužným lesom.

1.1.2 Nivy s malou dynamikou fluviaálnych procesov, s nivnou pôdou glejovou a lužným lesom.

1.2 Terasovo-kuželový typ.

1.2.1 Náplavové kužele s pseudoglejom a ilimerizovanou pôdou oglejenou a nátržníkovou dubinou.

1.2.2 Terasy s ilimerizovanou pôdou oglejenou a pseudoglejom a nátržníkovou dubinou.

1.2.3 Periglaciálne doliny s pseudoglejom a nátržníkovou dubinou.

1.3 Plošinový typ

1.3.1 Rozčlenené plošiny s pseudoglejom, ilimerizovanou pôdou oglejenou a nátržníkovou dubinou.

1.3.2 Rozčlenené plošiny s ilimerizovanou pôdou oglejenou, pseudoglejom a dubovohrabovým lesom.

1.3.3 Periglaciálne doliny s ilimerizovanou pôdou, pseudoglejom a dubovo-hrabovým lesom.

2. Krajina ostrovných kopcov.

2.1 Typ ostrovných kopcov.

2.1 Vyčnievajúce ostrovné kopce s hnedou pôdou nasýtenou a dubovohrabovým lesom

2.1.2 Strmo vyčnievajúce ostrovné kopce s hnedou pôdou nasýtenou a bučinou.

2.1.3 Nízke ostrovné kopce s hnedou pôdou nasýtenou a dubovohrabovým lesom.

2.1.4 Mierne úpätné svahy ostrovných kopcov s hnedou pôdou nasýtenou a dubovohrabovým lesom.

3. Horská krajina.

3.1 Typ úzkych horských nív.

3.1.1 Nivy s veľkou dynamikou fluviaálnych procesov, nivnou pôdou glejovou a prímiesou lužných drevín v dubovohrabovom lese.

3.1.2 Nivy s malou dynamikou fluviaálnych procesov, nivnou pôdou glejovou a prímiesou lužných drevín v dubovohrabovom lese.

3.2 Svahový typ.

3.2.1 Dlhé, mierne, členité, výslnné svahy s hnedou pôdou nasýtenou, miestami oglejenou s dubovou hrabinou.

3.2.2 Dlhé, mierne členité výslnné svahy s hnedou pôdou nasýtenou, miestami oglejenou a bučinou.

3.2.3 Krátke, strmé, málo členité výslnné svahy s hnedou pôdou nasýtenou, lokálne s rankrom a dubovohrabovým lesom.

3.2.4 Krátke, strmé, málo členité výslnné svahy s hnedou pôdou nasýtenou, lokálne s rankrom a bučinou.

3.2.5 Krátke, strmé, málo členité zatienené svahy s hnedou pôdou nasýtenou, lokálne s rankrom a dubovohrabovým lesom.

3.2.6 Krátke, strmé, málo členité zatienené svahy s hnedou pôdou nasýtenou, lokálne s rankrom a s bučinou.

3.2.7 Dlhé, strmé, členité zatienené svahy s hnedou pôdou nasýtenou, miestami oglejenou i s rankrom a bučinou.

3.3 Typ skulptúrnych kopcov.

3.3.1 Skulptúrne kopce vo výslnnej polohe s hnedou pôdou nasýtenou, lokálne s rankrom a s dubovou hrabinou.

3.3.2 Skulptúrne kopce vo výslnnej polohe s hnedou pôdou nasýtenou, lokálne s rankrom a s bučinou.

3.3.3 Skulptúrne kopce v zatienenej polohe s hnedou pôdou nasýtenou, lokálne s rankrom a s bučinou.

Obr. 1. Očová s charakteristickou pôdorysnou štruktúrou hromadnej dediny.

procesov sa na kuželloch a terasách Hučavy sformovali nátržníkové dubiny s prevahou duba letného a s bohatým bylinným podrastom.

Terasovo-kuželový krajinný typ sa diferencuje do variet podľa reliéfu a substrátu, ktorý sa odzrkadľuje v pedogenetickom procese. Vlbené periglaciálne doliny, ktoré majú silne zamokrené dná, majú predovšetkým výrazné pseudogleje. Kužele a terasy sa diferencujú podľa prevládania pedogenetického procesu — ilimerizácie na terasách a povrchových oxidačno-redukčných procesov na kuželloch. V závislosti od tohto diferenciačného faktora sa terasovo-kuželový krajinný typ člení do týchto variet:

1.2.1 Náplavové kužele s pseudoglejom a ilimerizovanou pôdou oglejenou a nátržníkovou dubinou

1.2.2 Terasy s ilimerizovanou pôdou oglejenou a pseudoglejom a nátržníkovou dubinou.

1.2.3 Periglaciálne doliny s pseudoglejom a nátržníkovou dubinou.

1.3 Plošinový typ

Viaže sa na vrchnopliocénne až staropleistocénne dno kotliny, ktoré sa zachovalo v podobe pahorkatiny zdvíhajúcej sa až do podvrchovinových polôh, a to na S od Hučavy. Toto dno, podobne ako terajšie, bolo systémom náplavových kuželov Hučavy, ktoré siahali až k Slatine. Systém modelačných procesov kotliny bol teda podobný už v predošlej etape jej vývoja.

Hlavným pedogenetickým procesom, podobne ako v predošlom type, sú oxidačno-redukčné procesy vo vrchnej časti substrátu, resp. ilimerizačný proces. Klíma je chladnejšia, čo sa prejavuje v prevládaní dubových hrabín. Na pseudoglejoch prevládajú nátržníkové dubiny.

V plošinovom type podľa reliéfu, substrátu a s ním spätnej vegetácie sa rozlišujú tieto variety:

1.3.2 Rozčlenené plošiny s ilimerizovanou pôdou oglejenou, pseudoglejom a nátržníkovou dubinou.

1.3.2 Rozčlenené plošiny s ilimerizovanou pôdou oglejenou, pseudoglejom a dubovohrabovým lesom.

1.3.3 Periglaciálne doliny s ilimerizovanou pôdou, pseudoglejom a dubovohrabovým lesom až bučinou.

2 Mierne teplá krajina ostrovných kopcov s dubohrabinou na hnedej pôde nasýtenej.

2.1 Typ ostrovných kopcov.

Zaberá Švošt (527 m n. m.), Zlatý vŕšok a časť Rohov (657 m n. m.). Má geoeologické vlastnosti mierne teplých vrchovín na vulkanitoch. Zvetrávaním sa vytvárajú štrkovitohlinité bázické substráty s nasýtenou hnedou pôdou. Prevládajú vlhkejšie typy dubových hrabín s dubom zimným. Na severných, vlhkejších expozíciách sa vyskytujú submontánne bučiny s charakteristickými druhmi, napr. *Carex pilosa*, *Melica uniflora*, *Asarum europaeum*, *Prenanthes purpurea* a iné.

Ostrovné kopce sa podľa reliéfu, s ktorým sú späté ďalšie diferenciacne činitele, členia do týchto variet:

2.1.1 Strmo vyčnievajúce ostrovné kopce s hnedou pôdou nasýtenou a dubovohrabovým lesom.

2.1.2 Strmo vyčnievajúce ostrovné kopce s hnedou pôdou nasýtenou a bučinou.

2.1.3 Nízke ostrovné kopce s hnedou pôdou nasýtenou a dubovohrabovým lesom.

2.1.4 Mierne úpätné svahy ostrovných kopcov s hnedou pôdou nasýtenou a dubovohrabovým lesom.

3 Mierne teplá vrchovinová krajina s dubohrabinou až bučinou na hnedých pôdach nasýtených až studená podhľadná krajina s bučinou na hnedých pôdach nenásýtených.

3.1 Typ úzkych horských nív.

Zaberá nivy pozdĺž horských bystrín v doline Hučavy i v kratších svahových dolinách. Horské nivy sa využívajú predovšetkým na trvalé trávne porasty. Geoeologický charakter tohto typu určuje štrkovitý substrát s prímiesou hĺn a pieskov, ktorý vyplňajú plytké pórové podzemné vody. Dynamika fluvialných procesov je rôzna a závisí od veľkosti vodného toku. Niva Hučavy sa vyznačuje vyššou dynamikou fluvialných procesov. Svahové potoky sú slabé a niektoré v letnom období vysychajú. Dynamika procesov na ich nivách je v priemere nepatrná. Podľa tohto faktora sa horské nivy členia do dvoch variet:

3.1.1 Nivy s veľkou dynamikou fluvialných procesov, nivnou pôdou glejovou a lužným lesom.

3.1.2 Nivy s malou dynamikou fluvialných procesov, nivnou pôdou glejovou a prímiesou lužných drevín v dubovohrabovom lese.

3.2 Svahový typ.

Rozprestiera sa v mierne teplom vrchovinovom stupni, prevažne s dubohrabinami, v mierne chladnom hornatinovom stupni, v ktorom v značnom podiele vystupujú bučiny a v studenom podhľadnom stupni s bučinami (Mazúr E. et al. 1980a). Hranice medzi týmito stupňami sú pozvoľné a podmieňuje ich nadmorská výška. Krajinnú štruktúru podmieňuje predovšetkým reliéf, ktorý citlivo reaguje na litologické rozdiely vo vulkanitovom podloží. Na sopečných brekciách sa sformovali dlhé, mierne sklonité chrbty. Doliny sú plytké a roztvorené. Na miestach výstupov andezitových prúdov sa doliny zužujú a tvoria

ich zárezy so strmými svahmi. Tieto majú epigenetický charakter. Podľa reliéfu, ktorý ovplyvňuje geoeologické vlastnosti krajiny, vytvorili sa tieto variety:

3.2.1 Dlhé, mierne členité výslnné svahy s hnedou pôdou nasýtenou, miestami oglejenou a bučinou.

3.2.2 Dlhé, mierne členité výslnné svahy s hnedou pôdou nasýtenou, miestami oglejenou, a bučinou.

3.2.3 Krátke, strmé, málo členité výslnné svahy s hnedou pôdou nasýtenou, lokálne s rankrom a dubovohrabovým lesom.

3.2.4 Krátke, strmé, málo členité výslnné svahy s hnedou pôdou nasýtenou, lokálne s rankrom a bučinou.

3.2.5 Krátke, strmé, málo členité zatienené svahy s hnedou pôdou nasýtenou, lokálne s rankrom a dubovohrabovým lesom.

3.2.6 Krátke, strmé, málo členité zatienené svahy s hnedou pôdou nasýtenou, lokálne s rankrom a bučinou.

3.2.7 Dlhé, strmé, členité zatienené svahy s hnedou pôdou nasýtenou, miestami oglejenou, s rankrom a bučinou.

3.3 Typ skulptúrnych kopcov.

Predstavujú ich vypreparované andezitové príkrovy, ktoré sa strmo zdvíhajú z okolitého, mierne modelovaného reliéfu na sopečných brekciách. Podľa expozície i celkovej polohy sa ich geoeologické vlastnosti menia a vytvára sa mozaika týchto variet:

3.3.1 Skulptúrne kopce vo výslnnej polohe s hnedou pôdou nasýtenou, lokálne s rankrom a s dubovou hrabinou.

3.3.2 Skulptúrne kopce vo výslnnej polohe s hnedou pôdou nasýtenou, lokálne s rankrom a bučinou.

3.3.3 Skulptúrne kopce v zatienenej polohe s hnedou pôdou nasýtenou, lokálne s rankrom a bučinou.

OČOVÁ V MINULOSTI (1688—1725)

Očová bola v uvedených rokoch poddanskou dedinou Vígľaškého panstva. Okrem pánov Vígľaškého hradu — Esterházyovcov — vládli v nej aj iné šľachtické rody, ktoré si záložným právom získali veľkú časť usadlostí. Podľa urbára z r. 1722 ausgutovský majetkový diel mal 15, bezegovský 13, ďurkovský 10 a sošovský 9 usadlostí, k svätójánskemu dielu patrili 4 a k helembachovskému dielu 3 usadlosti.¹

Očová patrila už na sklonku stredoveku medzi najväčšie vidiecke sídla vo Zvolenskej stolici, o čom svedčí daňový súpis z r. 1535, v ktorom sa uvádza, že v Očovej je 40 port a 29 chudobných sedliakov, čo predstavovalo aspoň 70 sedliackych usadlostí. Zo zdanených sídel sa Očovej veľkosťou vyrovnali iba Slovenská Lupča a Zvolenská Slatina.² Popredné miesto si zachovala až do 2. polovice 17. stor., keď hlboko upadla. Príčiny úpadku nepoznáme, môžeme

¹ Štátny oblastný archív v Banskej Bystrici. Archív panstva Vígľaš, parš I, lad. 50, Urbarialis conscriptio arcis et dominií Véghless z r. 1722, ss. 132—136. Ďalej citujeme ako urbár z r. 1722.

² Maďarský krajinský archív v Budapešti, E 158, Tom. LIX, Dica Zoliensis anni 1535.

však predpokladať, že Očová vo veľkej miere spustla v dôsledku stavovských povstaní.

Úpadok osídlenia v Očovej je zrejmý z urbárskych súpisov Víglašského panstva, vyhotovených r. 1688 o majetkovom diele Pavla Esterházyho a r. 1689 o majetkovom diele Márie Regíny Czoborovej.³ I keď neposkytujú úplný pohľad na osídlenie Očovej, lebo nezahŕňajú celú dedinu, jednoznačne svedčia o tom, že z veľkej časti bola neosídlená. Na majetkovom diele Pavla Esterházyho bolo 58 sedliackych usadlostí, z toho 35 pustých. Mária Regína Czoborová vlastnila tu 20 sedliackych usadlostí, z čoho bolo 16 pustých. Na obidvoch majetkových dieloch, ktoré zahŕňali asi polovicu všetkých sedliackych usadlostí, bolo spolu 78 sedliackych usadlostí, z toho 51 pustých. Okrem toho bolo v dedine ešte 17 želiarskych usadlostí, z toho 15 osídlených.

Stav osídlenia na konci skúmaného obdobia r. 1725 nebol priaznivejší ako v 80. rokoch 17. stor. Rozbor súpisu usadlostí v Očovej z tohto roku ukazuje,⁴ že zo 171 sedliackych usadlostí bolo 109 pustých a len 62 osídlených. Keď k sedliackym domom (62) pripočítame kúrie (4), domy želiarov (22) a ostatné obývané objekty (fara, škola, mlyn, krčma), zistíme, že v dedine bolo 92 obývaných domov, čo je menej ako koncom 16. stor.⁵

Prípád Očovej nebol na Slovensku ojedinelý. Väčšina vidieckych sídel bola v tom čase v značnej miere spustošená a vyludnená. V prvých dvoch desaťročiach 18. stor. bola na Slovensku menej sídel a boli menšie ako na sklonku 16. stor. Vývin osídlenia v tomto období nepriaznivo ovplyvnili Rákócziho povstanie, morová epidémia a migrácia poddaného obyvateľstva do južných stolíc a na Dolnú zem. Ako ovplyvnili tieto činitele vývin osídlenia Očovej, ktoré sa uplatnili viac, iné menej, nevieme určiť. Je pozoruhodné, že z 57 poddanských rodín, ktoré podľa spomínaných urbárskych súpisov žili v rokoch 1688 a 1689 v Očovej,⁶ bolo r. 1725 v dedine iba 19.⁷ Ostatné vymreli alebo sa odsťahovali.

³ Súpisy poznáme z mladších odpisov, ktoré sa zachovali v knihe, kde je napísaný urbár z r. 1722, citovaný v poznámke č. 1.

⁴ Štátny oblastný archív v Banskej Bystrici, Archív panstva Víglaš, pars I, lad. 17.

⁵ Podľa daňového súpisu Zvolenskej stolice z r. 1598 bolo v Očovej 96 zdanených domov. Maďarský krajinský archív v Budapešti, E 158, Regestum connumerationis domorum comitatus Zoliensis anni 1598.

⁶ Na majetkovom diele Pavla Esterházyho žili tieto rodiny sedliakov: Gašpar Antolik, Juraj Baka, Tomáš Bartoky, Martin Fakiač, Jakub Hronec, Andrej Ivanič, Tomáš Ivanič, Jakub Kováč, Juraj Krnovský, Jakub Kútny. Matej Lechanus, Gašpar Mičniský, Ján Obraz, Andrej Pivolusk, Štefan Pivolusk, Bartolomej Poliak, Jakub Poliak, Juraj Poliak, Matej Považanec, Ján Rajčok, Jonáš Rajčok, Juraj Svrbík, Martin Šándor a želiarov: Martin Golda, Peter Kušnier, Ján Mrázik, Juraj Oravec, Tomáš Oravec, Štefan Piscatoris, Juraj Poliak, Martin Považanec, Matúš Považanec, Štefan Považanec, Ján Škrada, Martin Švec.

Na majetkovom diele Márie Regíny Czoborovej bývali tieto rodiny sedliakov: Matej Hanult, Martin Kaluža, Juraj Kováč a Matej Šuta a želiarov: Matúš Ďurička, Jakub Hrbovský, Martin Piovárči.

Na iných majetkových dieloch žili a pusté usadlosti Pavla Esterházyho používali rodiny týchto poddaných: Barčko Poliak, Andrej Bosman, Matej Funtik, vdova Štefana Hrica, Ján Hronec, vdova Juraja Chomúta, Juraj Nadeg, Peter Petro, Adam Podobniský, Andrej Šajban, Juraj Šimunkin, Ján Šuta, Adam Turčan, Štefan Vrana, Matej Záhorec.

⁷ Boli to: Antolik, Barčiak, Ďurička, Hronec (dve rodiny), Ivaniš, Kováč (dve rodiny), Kušnier, Lechanus, Pivolusk, Rajčok, Šajban, Šándor, Šimunkin (Šimun), Šuta, Švec, Vrana, Záhorec. V urbári z r. 1722 sa spomína ešte rodina Škrada, ale už nie medzi sedliakmi.

Mená viacerých z nich sa zachovali v označení pustých usadlostí v súpise z r. 1725, príp. už len v urbári z r. 1722.⁸ O nepriaznivom vývine osídlenia svedčí aj skutočnosť, že sa nepodarilo panstvu osídliť do r. 1725 prevažnú časť tých usadlostí, ktoré už v rokoch 1688 a 1689 boli pusté. Spustli aj ďalšie poddanské grunty, ktoré v uvedených rokoch boli ešte osídlené.⁹ Osídlovací proces sťažovala aj tá okolnosť, že si sedliaci prisvojovali oráčiny pustých usadlostí,¹⁰ ktoré boli v očovskom chotári základom hospodárenia poddaných, a tým aj ekonomickým predpokladom na zaľudnenie dediny.

V tomto období ešte nebolo v očovskom chotári roztratené osídlenie, i keď sa kopaničná pôda vyskytovala v hojnom počte. Patrila obyvateľom dediny, predovšetkým sedliakom.

Matej Bel v Noticiách píše, že Očovú zavlažuje potok, podľa ktorého je vrah pomenovaná, tečúci z blízkych vrchov a delí ju v nerovnakej vzdialenosti do dvoch radov domov; rad obrátený na V leží na súvislom pahorku, kým druhý, postavený smerom na Z, je nižší.¹¹ Aj v urbári z r. 1722 sa uvádza, že dedinou (per pagum) preteká potom zvaný Očová.¹² Podľa týchto zhodných svedectiev by sme Očovú mohli klasifikovať ako potečnú radovú dedinu,¹³ ktorú tvorili dva rady domov, situovaných v nerovnakej vzdialenosti od obidvoch strán potoka zvaného Očová, pričom pravobrežný rad, orientovaný štípmi domov na V, prevyšoval polohou ľavobrežný rad postavený na Z. Ale táto pôdorysná klasifikácia nezodpovedá skutočnosti, je omnoho zložitejšia. Totiž z katastrálnej mapy Očovej z r. 1866¹⁴ je zrejme, že potok Očová [a Hučava] netiekol cez dedinu, ale mimo nej, za záhradami. Dedinou pretekol Mlynský jarok (nazývaný aj Mlynským potokom alebo Mlynskou priekopou), ktorý bol odrazený od Hučavy. Za Belovho života už jestvoval, pretože, ako sa uvádza v urbári z r. 1722, panstvo malo uprostred dediny mlyn.¹⁵ Nezhodu citovaného textu Notícií a urbára so skutočnosťou možno vysvetliť tým, že v tom čase sa neskorší Mlyn-

⁸ Boli to: Baka, Bartoky, Bosman, Fakiač, Funtik, Hric, Chomút, Kaluža, Mičninský, Obraz, Poliak, Svrbík, Turčan.

⁹ Z 51 pustých sedliackych usadlostí uvedených v urbárskych súpisoch z rokov 1688 a 1689 podarilo sa nám identifikovať v urbári z r. 1722 a v súpise usadlostí z r. 1725 iba 34. Roku 1725 bolo z toho počtu 5 osídlených a 29 pustých usadlostí. Petrušoviech usadlosť istý čas obývali a pravdepodobne dedične používali Funtikovci, ale opäť spustla. V urbári z r. 1722 sa už eviduje ako pustá „funtikouska“ usadlosť.

¹⁰ Spomína sa urbár z r. 1722 na s. 149 s odvolaním sa na urbársky súpis z r. 1713, ktorý nepoznáme.

¹¹ „Nomen a rivo creditur accepisse, qui e proximis montibus defectus, oppidum varie fluitantibus aquis irriguum facit, atque in duos aedium ordines, sed inaequali intervallo, dividit. Quorum, qui ad orientem est, perpetuo colli insedit, humilius contra alter, qui occidenti obiacitur“. *Notitia Hungariae novae historico geographica*, Tom. II, Vindobonae Austriae 1736, s. 499.

¹² „Possessionis huius territorium praeterlabitur fluvius Ocsova dictus, qui oritur ex montibus et vallibus territorialibus.“ Očovanom sa zakazuje v potoku rybolov, „nihilominus in eodem fluvio per pagum decurrente communitas habet liberam piscationem,“ ss. 141–142.

¹³ Takto sa klasifikuje aj v Súpise pamiatok na Slovensku II, Bratislava 1968, s. 414 a vo Vlastivednom slovníku obcí na Slovensku, II, Bratislava 1977, s. 339.

¹⁴ Katastrálna mapa je uložená v mapovej dokumentácii Geodetického ústavu v Bratislave pod značkou Zv. 67. Intravilán obce je na liste č. 39.

¹⁵ „Habet hic dominium molam ferine (!) in medio pagi rotarum nro. 2,“ s. 139.

ský jarok chápal ako časť potoka Očová, keďže vytekal z neho a do neho sa vlieval.¹⁶ Mlynský jarok ako dielo ľudských rúk bol mladší ako dedina, pretože táto vznikla skôr ako mlyn uprostred nej, čo značí, že nemohol ovplyvniť pôdorys dediny. Pri zoskupovaní domov sa uplatnil iný lineárny princíp, a to cesta, a preto je správne Očovú klasifikovať v 1. polovici 18. stor. ako prícestnú radovú dedinu.

Intravilán Očovej sa r. 1725 delil na 178 parciel (fundus) rôznej veľkosti. Boli medzi nimi 2 celé, 1 polovičná, 103 štvrtinových a 72 osminových parciel, ktoré kedysi tvorili 39 celkov. Veľká rozdrobenosť parciel svedčí o tom, že populácia dediny sa v minulosti zväčšovala, že počet jej obyvateľstva vzrástol viac ako 4-násobne, ale zároveň je aj výrazom intenzívnejšieho využívania sídelnej plochy, ktorá sa za feudalizmu nemohla ľubovoľne zväčšovať.

Parcely boli usporiadané do 2 radov. Koľko parciel bolo v jednotlivých radoch, nevieme presne povedať, pretože v súpise usadlostí z r. 1725 sa neuvádza, kde sa končí 1. rad alebo kde sa začína 2. rad. Je však isté, že parcely č. 1—93 ležali vľavo od Mlynského jarku v smere jeho toku a parcely č. 108—159 vpravo, z čoho je zrejmé, že ľavobrežný rad bol dlhší ako pravobrežný.¹⁷

Stavebnou dominantou dediny bol gotický kostol, opevnený múrom. Stál v dolnej časti pravobrežného radu domov na parcele č. 126. Táto parcela bola celá a okrem kostola stáli na nej aj fara a škola. Stavbou sa vynímali aj zemianske kúrie. Na parcele č. 57 stála holcovská kúria postavená z kameňa. Poniže kostola na parcele č. 122 stála kúria dedičov Gabriela Bezega, vyššie kúria Jána Urbanyho (na parcele č. 129) a jednoposchodová drevená kúria Viliama Winklera (parcela č. 149). Pozemky, na ktorých stáli kúrie, boli pôvodne sedliacke. Šlachta sa zmocnila aj ďalších dvoch poddanských gruntov a zriadila si na nich majere. Zvláštnosťou bola aj skupina siedmich želiarskych domčekov, postavených na spoločnom kostolnom a farskom pozemku. Ich obyvatelia census platili kostolu a robotou boli povinní farárovi.¹⁸ Prevažnú časť zástavby tvorili sedliacke domy. Ich presný počet nepoznáme, pretože nevieme, v akom stave boli pusté grundy, či ešte stáli na nich domy. Isté je, že 62 sedliackych domov bolo ešte obývaných.

Dom rodičov Mateja Bela, ak r. 1725 ešte jestvoval, keďže funtikovská usadlosť r. 1722 bola už pustá, stál na štvrtinovej parcele č. 67, teda v ľavobrežnom rade. Či ho možno označiť za jeho rodný dom, nevieme s určitosťou povedať. Ako sme už spomenuli, funtikovská usadlosť patrila pôvodne Petrušovcom. Kedy sa na nej usadil Belov otec, nevieme. Isté však je, že už r. 1688 ju používal a dával od nej panstvu 4 toliare a 2 gbely ovsa.¹⁹

¹⁶ Vysvetlenie, že Očová pôvodne ležala pri potoku a len neskôr sa premiestnila na jeho pravú terasu, na miesto, kde ju zakresľuje katastrálna mapa z r. 1866, by bolo v rozpore s faktom, že gotický kostol, situovaný na tejto terase, v 1. polovici 18. stor. nestál mimo dediny, ale v jej dolnej časti.

¹⁷ Súpis usadlostí z r. 1725 eviduje iba 159 parciel, čo zodpovedá staršiemu stavu. Parcely č. 74 a 136 sa evidujú ešte ako polovičné, ale v skutočnosti už boli rozdelené na 4 štvrtinové parcely a štvrtinové parcely č. 8, 9, 11, 16, 20, 21, 24, 34, 43, 47, 64, 95, 110, 124, 137, 157 a 158 už tvorili dvojice osminových parciel. Prevažne boli pusté, čo svedčí o tom, že boli produktom staršieho vývoja.

¹⁸ Urbár z r. 1722, s. 144.

¹⁹ Urbársky súpis z r. 1688, s. 262.

Okrem spomenutej skupiny 7 želiarskych domčekov bolo v dedine ešte ďalších 15, ktoré stáli poniže alebo powyše koncových sedliackych domov.

Skúmané pramene neobsahujú úplné údaje o počte obyvateľstva. Urbár z r. 1722 uvádza iba osoby staršie ako 12 rokov. Podľa toho v 81 sedliackych a želiarskych domácnostiach žilo 207 osôb starších ako 12 rokov, teda v jednej domácnosti priemerne 2,5. Roku 1725 bolo v Očovvej 86 sedliackych a želiarskych domácností. Keď k nim pripočítame domácnosti v 4 zemianskych kúriách, na fare, v škole, panskom mlyne a krčme, dostaneme počet 94. Podľa výpočtov G. Thirringa r. 1787 žilo vo Zvolenskej stolici v jednej domácnosti priemere 5,16 osôb,²⁰ čo platí aj pre 1. polovicu 18. stor. To značí, že Očová mala r. 1725 asi 485 obyvateľov.

Obyvateľstvo sa zaoberalo poľnohospodárstvom a chovom dobytká. Roku 1722 žili v dedine iba dvaja remeselníci, a to kováč Ján Uhliar²¹ a kožušník Matej Kušnier. Kováčovi vynášalo remeslo viac, pretože za vykonávanie remesla platil panstvu ročne o jeden zlatý viac ako kožušník.

Matej Bel sa o kvalitách očovského chotára vyjadroval veľmi pochvaľne. Podľa neho sa sotva ušlo nejakému miestu v celej stolici chotára vhodnejšieho pre poľnohospodárstvo, lebo vo východnej hornatej časti má bujné lúky a pasienky, na Z sú malebné polia, na ktorých sa rodia všetky druhy obilia.²²

Ako ukazuje rozbor súpisu usadlostí z r. 1725, všetky sedliacke usadlosti, a to tak osídlené, ako aj pusté, mali usadlostné oráčiny a lúky, čo značí, že všetky sedliacke gazdovstvá možno pokladať za oráčino-lúčne. Okrem usadlostných oráčín a lúk k niektorým gazdovstvám patrili aj kopaničné oráčiny a lúky, pravda, nie v rovnakom množstve. Kopaničiarske oráčiny a lúky malo 59 usadlostí (z toho 12 pustých), 23 usadlostí (z toho 16 pustých) malo iba oráčiny, 9 usadlostí (z toho 6 pustých) malo iba lúky, čo značí, že kopaničiarsku pôdu malo 91 sedliackych usadlostí, kým 80 bolo bez nej (k nim patrili aj osídlené usadlosti). V dedine boli aj želiarske usadlosti, tieto však nemali usadlostné oráčiny a lúky, iba kopaničiarsku pôdu, aj to nie všetky.

Usadlostné oráčiny predstavujú najstaršiu skultivovanú časť očovského chotára, kopanice sú mladšie. V rámci trojpoľného hospodárskeho systému usadlostné oráčiny sa delili do 3 častí (calcutura), v ktorých sa striedalo pestovanie ozímín, jarín a úhorovanie. Prvá časť bola smerom na Zvolenskú Slatinu, druhá smerom na Vígľaš a tretia smerom na Detvu. Podľa urbára z r. 1722 každá štvrtinová sedliacka usadlosť mala také množstvo usadlostných oráčín, do ktorého sa mohlo vysiať 15 bratislavských meríc zrna, čo predstavuje zem veľkosti 3 ha. Osminové sedliacke usadlosti mali po 1,5 ha oráčín. Oráčiny boli veľmi rozdrobené a ležali na viacerých miestach chotára. Napríklad osminová usadlosť, na ktorej r. 1725 hospodáril Ján Grečo, mala 12 rolí. Iná osminová usadlosť, ktorú r. 1725 užíval Juraj Matula, mala 13 rolí, z toho 5 v časti smerom na Zvolenskú Slatinu a po 4 role v častiach smerom na Vígľaš a Detvu.²³

²⁰ Thirring, G.: Magyarországnépe, II. József korában. Budapest 1938, s. 120.

²¹ V urbári na s. 139 sa zrejme omylom uvádza faber serrarius namiesto faber ferrarius.

²² „Certe, ager, ad rem rusticam, vix ulli loco, toto comitatu, obtigit commodior. Nam, in orientem quidem, montes habet, longe lateque protensos, ac passim prátis et luxuriantibus pascuis insignes, qua vero ad occidentem vergit, in campos subsidet amoenissimos, ac segetum omnium generis feraces.“ Bel, M.: c. d., s. 499.

²³ Súpis usadlostí z r. 1725, usadlosti (fundus) č. 1 a 6.

Usadlostné lúky boli rozdelené tak, že každá štvrtinová usadlosť mala toľko lúk, čo 4 kosci skosili za deň. Osminové usadlosti mali lúky pod 2 kosy.²⁴ Pásienkov bolo dosť a používali sa spoločne.²⁵

Sedliacke gazdovstvá mali spravidla vlastné potahy. V rokoch 1688 a 1722 prevládali volské záprahy nad konskými. Viaceré hospodárstva mali volské i konské záprahy. So záprahmi sa stretávame aj u želiarov.

Z pestovaných poľnohospodárskych plodín sa v skúmaných prameňoch spomínajú čistá pšenica, ovos, jačmeň, konope, hrach a šošovica. Rozšírený bol chov rožného dobytká. Roku 1688 z 23 gazdovstiev, ktoré jestvovali na majetkovom diele Pavla Esterházyho, 21 malo kravy-dojnice, pritom 19 sedliakov malo 2 a viac dojníc (jeden mal až 5 dojníc). Stav r. 1722 značí určitý úpadok; z 52 sedliackych usadlostí malo kravy-dojnice 47, ale 32 sedliakov malo iba po jednom kuse, ostatní chovali po 2 kusy. Menšej obľube sa tešil chov oviec a kôz. Roku 1688 mali 4 gazdovia menšie stáda (po 20—37 dojníc). Roku 1722 sa chovom oviec a kôz zaoberalo 11 sedliakov (spolu mali 298 dojníc) a jeden želiar (mal 20 dojníc). Najväčšie stádo malo 60 dojníc.

Záverom možno povedať, že Očová v skúmanom období prežívala úpadok, ktorý sa prejavoval predovšetkým v nízkom stupni zaľudnenosti dediny. Tento stav nebol prejavom vnútornej krízy obce, ale dôsledkom celouhorských pomerov.

OČOVÁ V SÚČASNOSTI

Typy súčasnej krajiny

Súčasnú krajinu vytvára mozaika antropogénnych i antropogénne premenečných prírodných typov, ktoré sa vytvorili rôznymi socioekonomickými aktivitami. Štruktúra súčasnej krajiny v katastri Očovej je takáto:

1 Sídlná, technizovaná krajina s prevahou technických prvkov.

1.1 Vidiecky zmiešaný typ.

Predstavuje ho Očová. Je priemyselno-službovo-poľnohospodárskou obcou s počtom obyvateľov 2963 (r. 1980). Skladá sa z vlastnej obce, časti Holcov majer (ca 80 obyvateľov) a lazov Obchoditá (30 domov, 25 obyvateľov). Obchoditá postupne získava rekreačný charakter. Má tento socioekonomický systém:

Obyvateľstvo a sídla

Z uvedeného počtu obyvateľov je 1461 mužov a 1502 žien. Slovenskej národnosti je 2943 obyvateľov, zvyšok českej národnosti (15), ruskej národnosti (1), poľskej národnosti (1), nezistenej národnosti (4). Priemerný vek je 38,9 rokov. V produktívnom veku je 1618 obyvateľov (54,6 %), v poproduktívnom veku je 773 obyvateľov (26,1 %), detí do 14 rokov je 572 (19,3 %). Základné vzdelanie má 1394 obyvateľov, v čom sa prejavuje vplyv starších skupín obyvateľstva, učňovské vzdelanie má 506 obyvateľov, stredoškolské vzdelanie má 355 obyvateľov a vysokoškolské vzdelanie 81 obyvateľov. Ekonomicky neaktív-

²⁴ Urbár z r. 1722, ss. 123—137.

²⁵ Tamže, s. 141.

nych je 678 obyvateľov. Najviac obyvateľov pracuje v priemysle (905), ktorí však z obce odchádzajú, a ďalej v poľnohospodárstve (536). V stavebníctve je zamestnaných 161 obyvateľov, v doprave a spojoch 119 obyvateľov. V službách pracuje 497 obyvateľov. Z ekonomicky aktívnych obyvateľov (1551) odchádza za prácou mimo obce 1044 obyvateľov (t. j. 67,3 %). Z tohto počtu do Zvolena odchádza 703 obyvateľov (denne 682), do Detvy 243 obyvateľov (denne 240), do iných obcí okresu 93 obyvateľov (denne 70), mimo okresu 5 obyvateľov (denne 2). Denne spolu odchádza do práce 994 obyvateľov.

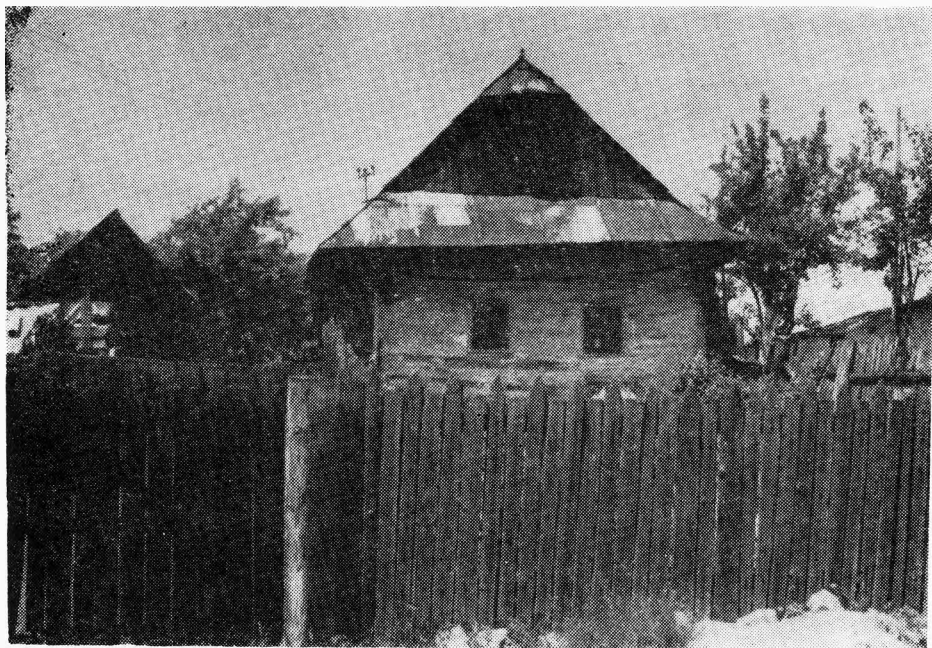
V obci je 1003 bytov, z ktorých je 896 trvale obývaných. Z nich je 845 rodinných domov (778 obývaných) s 935 bytmi (842 obývaných), v 14 bytových domoch je 65 bytov (51 obývaných) a v ostatných budovách sú 3 byty. V minulom storočí bolo postavených 36 domov, v období 1900—1945 134 domov, po r. 1948 726 domov. V bytovom fonde je 2423 obytných miestností s plochou nad 8 m². 456 bytov má 3 a viac izieb. Veľký počet 2-izbových bytov (252). Občas obývaných bytov je 27, neobývaných 80. V I. kategórii je 380 bytov (42,4 %), druhú najväčšiu skupinu predstavuje 4. kategória bytov (269 — 30 %), ktorú predstavujú byty postavené pred r. 1945 a v prvých rokoch obdobia socializmu. Po r. 1960 postupne nadobúdala prevahu bytová výstavba v I. kategórii a s väčším počtom miestností. S tým súvisí aj vybavenosť bytov. Kúpeľňu má 578 bytov, ústredné kúrenie 405 bytov. 713 bytov je vybavené chlad-

Mapa 2. Typy súčasnej krajiny.

1. Sídlná, technizovaná krajina s prevahou technických prvkov.
 - 1.1 Vidiecky zmiešaný typ.
2. Poľnohospodárska krajina s komunikačnou infraštruktúrou a prevahou sekundárnych prírodných prvkov.
 - 2.1 Oráčinový typ s intenzívnou poľnohospodárskou veľkovýrobou, s charakterom kultúrnej stepi a s rudimentárnym zastúpením primárnych prírodných prvkov.
 - 2.1.1 Nivno-terasová varieta.
 - 2.1.2 Terasovo-kužeľová varieta.
 - 2.1.3 Svahová varieta.
 - 2.2 Typ s trvalými trávnyimi porastmi, s intenzívnou poľnohospodárskou veľkovýrobou, s rozptýlenými stromami a krovinami a so značným zastúpením primárnych prírodných prvkov.
 - 2.2.1 Nivná varieta.
 - 2.2.2 Plošinová varieta.
 - 2.2.3 Svahová varieta.
 - 2.3 Typ s lesmi a trvalými trávnyimi porastmi, s podielom oráčin, s komunikačnou infraštruktúrou, roztratenými sídlami a s veľkým zastúpením primárnych prvkov.
 - 2.3.1 Horská varieta s prevahou rekreačného využitia sídel.
 - 2.4 Horský typ s trvalými trávnyimi porastmi, s vysokým podielom primárnych prírodných prvkov.
 - 2.4.1 Horská varieta s trvalými trávnyimi porastmi.
3. Lesná krajina s komunikačnou infraštruktúrou s lesohospodárskou výrobou a so sekundárnou drevinnou skladbou.
 - 3.1 Typ s dubovohrabovými lesmi.
 - 3.2 Typ s bukovými lesmi.
 - 3.3 Typ so smrekovými lesmi.

ničkou, 597 bytov elektrickou práčkou, 711 bytov televíznym prijímačom a 82 bytov telefónom. Chatu má 15 rodín, auto 333 rodín (1443 obyvateľov). Garáží je 294. V podstate polovica obyvateľstva má k dispozícii osobný automobil.

Rozsiahlou výstavbou rodinných domov po r. 1948 (výstavba bytových domov je iba v začiatkoch) sa bývalá prícestná radová dedina sa zmenila na obec

Obr. 2. Očová v minulosti.

s hromadným typom pôdorysu. Na dlhú niekdajšiu ulicu sa zapojilo 11 moderných ulíc (J. Ľavodu, J. Gagarina, Slniečná, Komenského, MDD, Športová, Budovateľská, Červeného kríža, Lesná, Pri vleku), ktoré tvorí vyše 500 moderných rodinných domov.

Služby a kultúra

V obci je obvodné zdravotné stredisko s jedným obvodným a jedným detským lekárom. V súčasnosti sa stavia nová budova zdravotného strediska. Školstvo je zastúpené Základnou deväťročnou školou, ktorú navštevuje 286 žiakov. Okrem nej sú tu 2 materské školy a jedny detské jasle. V obci sú kultúrny dom a kino. Známa je pamätná izba revolučných tradícií Očovej, kde sa navštevnik oboznámi s dejinami a vývojom obce, ľudovým umením a s dejinami sociálnych bojov pracujúcich. V obci pracujú 2 folklórne súbory — Poľana a Očován, ďalej krúžok NsP a rozhlasový krúžok, dychový súbor Očovanka, krúžok jazzgymnastiky. Pravidelne sa poriadajú prednášky, besedy, tematické večery,

Obr. 3. Očová v současnosti.

Obr. 4. Prvé znaky budúcej Očovej.

kvízy a iné súťaž. Najčastejšími témami sú zdravotníctvo, veda a technika, právna a spoločenská výchova.

Pre potreby občanov ďalej slúži sieť obchodov a stravovacích zariadení: Potraviny I (90 m², obrat 3 300 000 Kčs ročne), Potraviny II (60 m², obrat 2 400 000 Kčs ročne), Potraviny III (33 m², obrat 1 400 000 Kčs ročne), Mlieko-pečivo (20 m², obrat 1 300 000 Kčs ročne), Mäso-údeniny (30 m², obrat 2 000 000 Kčs ročne), Rozličný tovar (20 m², obrat 1 200 000 Kčs ročne), Zelenina-ovocie (20 m², obrat 650 000 Kčs ročne), Textil (63 m², obrat 1 500 000 Kčs ročne), Obuv (10 m², obrat 600 000 Kčs ročne), Potreby pre domácnosť (60 m², obrat 1 850 000 Kčs ročne), ďalej reštaurácia (jedáleň: 100 m², 90 stoličiek, výčap: 50 m², 30 stoličiek, obrat 1 700 000 Kčs ročne, z toho jedlá 250 000 Kčs), pohostinstvo (40 m², 40 stoličiek, obrat 1 000 000 Kčs ročne); údaje za r. 1982.

V rámci akcie Z sa v tejto päťročnici dobudujú zdravotné stredisko, telocvičňa, uskutoční sa plynofikácia obce, vystavia sa dom smútku a pamätník M. Bela. V rámci neinvestičnej výstavby sa ťažisko prác sústreďí na parkovú úpravu obce a starostlivosť o zeleň. Uskutoční sa rad investičných akcií (výstavba vodovodu pre Holcov majer, 24 bytov, plynofikácia obce, generálna oprava poštového úradu, MNV, požiarnej zbrojnice a verejného osvetlenia, výstavba poľných ciest, zemiakárne, výkrme, výstavba opravárenského strediska atď.).

2 Poľnohospodárska krajina s komunikačnou infraštruktúrou a prevahou sekundárnych prírodných prvkov.

Základy súčasnej modernej, vysoko efektívnej poľnohospodárskej výroby boli v Očovej položené v r. 1949, kedy založili v obci JRD. Roku 1971 sa k nemu pričlenilo JRD v Dúbravách a Očovských Ivinách, ktoré boli pôvodne súčasťou obce Očová a neskôr sa administratívne osamostatnili. V rokoch 1974—1975 sa vykonala socializácia poľnohospodárstva aj v lazovej oblasti. V súčasnosti je výmera pôdy v JRD 4337 ha, z toho 1963 ha ornej pôdy. Odvodnilo sa 1442 ha pôdy.

V JRD pracuje 308 trvale činných pracovníkov, z toho 3 dochádzajúci. Priemerná mesačná odmena na 1 prepočítaného pracovníka bola r. 1978 2144 Kčs.

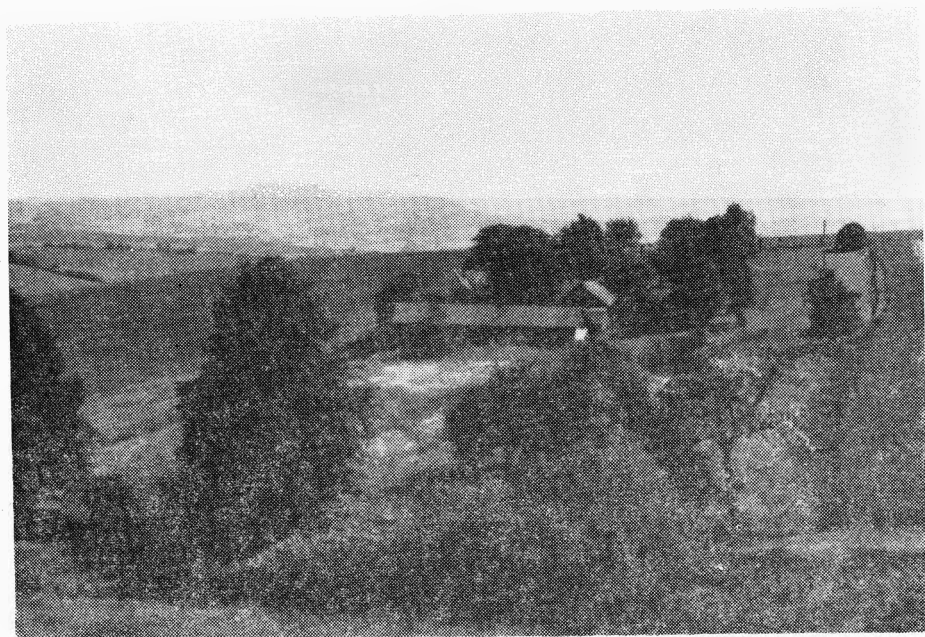
JRD má 4 dvory živočišnej výroby (3223 hovädzieho dobytku, 5322 ošipáných) a 2 salaše (1883 oviec). Výroba mlieka je 3 667 000 l (1982).

Poľnohospodárska krajina katastra Očovej sa člení do týchto typov:

2.1 Oráčinový typ s intenzívnou poľnohospodárskou veľkovýrobou, charakterom kultúrnej stepi a s rudimentárnym zastúpením primárnych prírodných prvkov.

Oráčiny v katastri Očovej sa koncentrujú predovšetkým na terasovo-kužeľovú plošinu v centrálnej časti Zvolenskej kotliny. Prevládajú pomerne neúrodné pseudogleje.

Podľa K. Zelenského (1980) poľnohospodárska krajina v oblasti Očovej (s výnimkou lazov) má potenciál 5. stupňa, čo značí, že na 100 Kčs hrubej rastlinnej produkcie sú potrebné priame materiálové náklady 38—44 Kčs. Na aluviálnych a ťažkých neprevzdúšených glejových, ako aj v lazovej oblasti podľa tohto autora pôdy nie sú vhodné na oráčiny. Napriek týmto podmienkam JRD v rastlinnej výrobe dosiahlo r 1982 takéto výnosy: pšenica 4,44 t/ha, raž 4,15 t/ha, jačmeň jarný 3,43 t/ha, ovos 2,60 t/ha, zemiaky 15,50 t/ha (r. 1981 33,50 t/ha). Najvyššie výnosy počas existencie JRD sa dosiahli takéto: r. 1974 u pše-

Obr. 5. Lazové sídlo v oblasti Očovej. Priechody.

Foto J. Drdoš

nice 52,3 t/ha, raže 42,7 t/ha, jačmeňa jarného 45,5 t/ha a ovsu 56,2 t/ha. Treba poznamenať, že pred r. 1949 výnosy obilovín boli okolo 1,5–1,8 t/ha a u zemiakov 10–12 t/ha.

Oráčinový typ sa podľa geoeologických podmienok člení do týchto variét:

2.1.1 Nivná variéta.

2.1.2 Terasovo-kužeľová variéta.

2.1.3 Svahová variéta.

2.2 Typ s trvalými trávnatými porastmi, s intenzívnou poľnohospodárskou veľkovýrobou, s rozptýlenými stromami a krovínami a so značným zastúpením primárnych prírodných prvkov.

JRD v Očovej vlastní v súčasnosti 1223 ha lúk a 1151 ha pasienkov (aj v poľnohospodársky pričlenenom katastri Dúbrav a Očovských Ivín). V katastri Očovej sa lúky a pasienky koncentrujú jednak na nivu Hučavy (časť sa využíva ako známe športové letisko), ďalej na starú predpleistocénnu a staropleistocénnu plošinu Brezín, ako aj na svahy masívu Poľany. Výnosy sena sa pohybujú okolo 4–5 t/ha (r. 1982 4,22 t/ha).

Podľa geoeologických podmienok sa tento typ člení do týchto variét:

2.2.1 Nivná variéta.

2.2.2 Plošinová variéta.

2.2.3 Svahová variéta.

2.3 Typ s lesmi a trvalými trávnyimi porastmi, s podielom oráčin, s komunikačnou infraštruktúrou, roztrateným osídlením a s veľkým zastúpením primárnych prírodných prvkov.

Zaberá lazovú oblasť Obchoditej (časti Stavanisko, Muziková, Vevericová, Trpín, Obchoditá, Kráľova púť, Macáková, Suché lazy, Bugárovo), ktorá sa najmä po socializácii poľnohospodárstva silne vyľudňuje a mení sa na rekreačnú oblasť. Na širších, mierne sklonených plošinách chrbtov na sopečných brekciách sú miestami oráčiny. Štruktúru súčasnej krajiny a jej fyziognómiu však určujú lúky, pasienky a lesy.

Typ zastupuje jedna varieta:

2.3.1 Horská varieta s prevahou rekreačného využitia sídel.

2.4 Horský typ s trvalými trávnatými porastmi s vysokým podielom primárnych prírodných prvkov.

Zaberá horské lúky uprostred lesov vo vysočíne Poľany. Najväčšie a najsúvislejšie rozlohy dosahujú v oblasti Želobudskej skalky.

Typ zastupuje jedna varieta:

2.4.1 Horská varieta s trvalými trávnatými porastmi.

3 Lesná krajina s komunikačnou infraštruktúrou, s lesohospodárskou výrobou a so sekundárnou drevinnou skladbou.

Súčasná lesná krajina i napriek stáročia trvajúcim antropogénnym vplyvom v hrubých črtách si zachováva zloženie a rozšírenie, aké bolo v prírodnej krajine. Najväčšej premene podľahli lesné porasty na chrbte, ktorý lemuje Hučavu od Z medzi Hrochoťským mlynom a Očovou, tento porastá smreková monokultúra. Aj po ľavej strane Skalice bučiny s dubom zbiehajú do výšok okolo 500 m n. m., čo je podmienené antropogénne.

Dubovohrabové lesy zaberajú predovšetkým najnižší, mierne teplý vrchovinový stupeň. V najvyšších polohách sú okolo Bugárova (asi 700 m n. m.). Nad nimi sú bukové lesy, ktoré sa na zatienenom, na S obrátenom svahu Hrochoťskej doliny a v doline Skalice dotýkajú vrstevnice 500 m n. m. Smrekové lesy sa vyskytujú najmä v oblasti Kysliniek.

Podľa prevládajúcich drevín sa lesná krajina člení na tieto typy:

3.1 Typ s dubovohrabovými lesmi.

3.2 Typ s bukovými lesmi.

3.3 Typ so smrekovými lesmi.

LITERATÚRA

1. BEL, M.: Notitia Hungariae novae historico geographica II, Viennae Austriae 1736.
- 2. DRDOŠ, J.: Niekoľko poznámok k morfológii Slatinskej kotliny. Geogr. Čas., 17, 1965, 345—354.
- 3. HÚSENICA, J.: Príspevok ku geologickej stavbe polygénnej sopky Poľany. Geol. Práce, 49, 1958.
- 4. KUTHAN, N.: Správa o geologickom mapovaní v oblasti Poľany. PŠGÚ, Bratislava 1955.
- 5. KUTHANOVÁ, B.: Správa o geologickom mapovaní v severozápadnej oblasti Poľany. PŠGÚ, Bratislava 1955.
- 6. MALA, J. et al.: Očová. Príroda, Bratislava 1979.
- 7. MAZÚR, E. et al.: Krajina vo východnej časti Zvolenskej kotliny a jej ochrana. Čs. ochrana prírody, 19, 1979, 37—58.
- 8. MAZÚR, E. et al.: Geoeologické (prírodné krajinné) typy. Atlas SSR. Veda, Bratislava 1980a.
- 9. MAZÚR, E. et al.: Súčasný typy krajiny. Atlas SSR. Veda, Bratislava 1980b.
- 10. Súpis pamiatok na Slovensku, II. Bratislava 1968.
- 11. THIRRING, G.: Magyarország népesség, II. József Korában. Budapest 1938.
- 12. Vlastivedný slovník obcí na Slovensku, II. Bratislava 1977.
- 13. Výsledky sčítania ľudu, domov a bytov z r. 1980 za obec Očová.
- 14. ZELENKÝ, K.: Potenciál poľnohospodárskej krajiny. Atlas SSR. Veda, Bratislava 1980.

OČOVÁ — THE BIRTH-PLACE OF MATEJ BEL

In 1984 Slovak geography celebrates the third centenary of birth of Matej Bel — a geographer of an international significance, who deserved significantly of the development of science in the former Hungary. Thanks to his own services Bratislava where he was acting became the most significant scientific centre of the Old Hungary.

Matej Bel was born on March 22, 1884 in Očová, which lies in the Zvolen Basin in Central Slovakia. It lies on the border-line between a region of concentrated settlements and that of scattered laz settlements of Detva. The cadastre of the commune stretches mostly in the mountains.

The landscape system in the area of Očová is strongly dynamic in both its own natural and socio-economic subsystems. In the natural subsystem the dynamics of processes is given by a position in two different landscape types — in that of the mountains and the basin. In the socio-economic subsystem the dynamics of processes is given by the conditions of the contemporaneous epoch of socialism.

The community has 2,963 inhabitants (1980). After 1948 it achieved a strong economic development given by the collectivization of agriculture and also by influence of the near industrial areas. The result is in a strong urbanization development owing to which the former by-road linear village changed into an aggregated one. Also the functional structure of the settlement changed and both the employment and education structures of population, too.

Map 1. The types of natural landscape.

- 1 The basin landscape.
 - 1.1 Alluvial plain type.
 - 1.1.1 Alluvial plains with a large dynamics of fluvial processes, with low-humic gley alluvial soil and meadow forest.
 - 1.1.2 Alluvial plains with a small dynamics of fluvial processes, with low-humic gley alluvial soil and meadow forest.
 - 1.2 Terrace-conic type.
 - 1.2.1 Alluvial cones with pseudogley and illimerized soil gleized and with silverweed oakwood .
 - 1.2.2 Terraces with illimerized soil gleized and pseudogley and with silverweed oakwood.
 - 1.2.3 Periglacial valleys with pseudogley and with silverweed oakwood.
 - 1.3 Plateau type.
 - 1.3.1 Dissected plateaus with pseudogley, illimerized soil gleized and with silverweed oakwood.
 - 1.3.2 Dissected plateaus with illimerized soil gleized, pseudogley and with oak-hornbeam forest.
 - 1.3.3 Periglacial valleys with illimerized soil pseudogley and with oak-hornbeam forest.
- 2 The landscape of isolated elevations.
 - 2.1 The type of isolated elevations.
 - 2.1.1 Abruptly projecting isolated elevations with brown forest soil saturated and with oak-hornbeam forest.
 - 2.1.2 Abruptly projecting isolated elevations with brown forest soil saturated and with beech forest.
 - 2.1.3 Low isolated elevations with brown forest soil saturated and with oak-hornbeam forest.
 - 2.1.4 Moderate piedmont slopes of isolated elevations with brown forest soil saturated and with oak-hornbeam forest.

- 3 The mountain landscape.
 - 3.1 Type of narrow mountain plains.
 - 3.1.1 Plains with a large dynamics of fluvial processes, alluvial soil gleized and with meadow forest.
 - 3.1.2 Plains with a small dynamics of fluvial processes, alluvial soil gleized and with an admixture of meadow timber species in oak-hornbeam forest.
 - 3.2 Slope type.
 - 3.2.1 Long, moderate, dissected, sunlit slopes with brown forest soil saturated, in places pseudogley, with oak horn-beam-wood.
 - 3.2.2 Long, moderate, dissected, sunlit slopes with brown forest soil saturated, locally pseudogley and with beech forest.
 - 3.2.3 Short, abrupt, little-dissected sunlit slopes with brown forest soil saturated, locally with ranker and with oak-hornbeam forest.
 - 3.2.4 Short, abrupt, little-dissected, sunlit slopes with brown forest soil saturated, locally with ranker and with beech forest.
 - 3.2.5 Short, abrupt, little-dissected shadowed slopes with brown forest slopes saturated, locally with ranker and with oak-hornbeam forest.
 - 3.2.6 Short, abrupt, little-dissected, shadowed slopes with brown forest soil saturated, locally with ranker and with beech forest.
 - 3.2.7 Long, abrupt, dissected, shadowed slopes with brown forest soil saturated, in places pseudogley, even with ranker and with beech forest.
 - 3.3 Type of structural elevations.
 - 3.3.1 Structural elevations in sunlit position, with brown forest soil saturated, locally with ranker and with oak hornbeam-wood.
 - 3.3.2 Structural elevations in sunlit position, with brown forest soil saturated, locally with ranker and with beech forest.
 - 3.3.3 Structural elevations in shadowed position, with brown forest soil saturated, locally with ranker and with beech forest.
- Map 2. The types of contemporaneous landscape.
 - 1 The settlemental, technized landscape with prevalence of technical elements.
 - 1.1 Rural mixed type.
 - 2 The agricultural landscape with communication infrastructure and with prevalence of secondary natural elements.
 - 2.1 Arable-land type with intensive agricultural large-scale production, with a character of cultural steppe and with rudimentary representation of primary natural elements.
 - 2.1.1 Plain and terrace variant.
 - 2.1.2 Terrace-conic variant.
 - 2.1.3 Slope variant.
 - 2.2 Type with persistent grass-lands, with an intensive agricultural large-scale production, with scattered trees and shrubberies and with a considerable representation of primary natural elements.
 - 2.2.1 Plain variant.
 - 2.2.2 Plateau variant.
 - 2.2.3 Slope variant.
 - 2.3 Type with forests and persistent grass-lands with a share of arable-lands, with communication infrastructure, scattered settlements and with a large representation of primary natural elements.
 - 2.3.1 Mountain variant with prevalence of a recreation use of settlements.
 - 2.4 Mountain type with persistent grass-lands with a high share of primary natural elements.
 - 2.4.1 Mountain variant with persistent grass-lands.
 - 3 The forest landscape with communication infrastructure, with forest-economic production and with secondary timber-species composition.

- 3.1 Type with oak-hornbeam forests.
- 3.2 Type with beech forests.
- 3.3 Type with spruce forests.

Fig. 1. Očová with a characteristic lay-out structure of an aggregated village.

Fig. 2. Očová in the past.

Fig. 3. Očová at present.

Fig. 4. First marks of the future Očová.

Fig. 5. A scattered settlement (laz) in the area of Očová, Priechody.

Photo: J. Drdoš

Translated by A. Krajčír

Ян Дрдош, Юрай Жудел

ОЧОВА — МЕСТО РОЖДЕНИЯ МАТЕЯ БЕЛА

В 1984 г. словацкая география празднует трехсотую годовщину со дня рождения Матея Бела — географа международного значения, внесшего заслуженный вклад в развитие науки в бывшей Венгрии. По его заслугам Братислава, в которой развивал свою деятельность, стала наиболее выдающимся научным центром бывшей Венгрии.

Матей Бел родился 22 марта 1684 г. в селе Очова, которое расположено в Зволенской котловине центральной Словакии. Оно находится на рубеже, отделяющем область сосредоточенных поселений от области с рассредоточенными детванскими выселками. Кадастровая территория села Очова располагается большей своей частью в гористой местности.

Ландшафтная система района села Очова представляет собой отчетливо динамичную систему, что касается как ее ландшафтной, так и ее социально-экономической подсистемы. В ландшафтной подсистеме динамика процессов обусловлена своим местонахождением в двух отличающихся ландшафтных типах — горном и котловинном. В социально-экономической подсистеме динамика процессов обусловлена предпосылками современной экономической эпохи социализма.

Село Очова насчитывает 2936 жителей (1980 г.). После 1948 г. здесь наблюдается сильное экономическое развитие, обусловленное коллективизацией сельского хозяйства и влиянием близлежащих промышленных районов. В результате этого наблюдается отчетливое урбанистское развитие, вследствие которого придорожный рядовой тип застройки села перешел в кучевой тип застройки. Изменились также функциональная структура села и структура населения по образованию и по профессиональной принадлежности.

Карта 1. Типы природного ландшафта.

- 1 Котловинный ландшафт.
 - 1.1 Пойменный тип.
 - 1.1.1 Поймы с большой динамикой флювиальных процессов, с пойменной глеевой почвой и с пойменным лесом.
 - 1.1.2 Поймы с небольшой динамикой флювиальных процессов, с пойменной глеевой почвой и пойменным лесом.
 - 1.2 Террасно-конусный тип.
 - 1.2.1 Конусы выноса с псевдоглеевой и глееватой псевдоподзолистой почвой и с дубовым лесом с порослью лапчатки белой.

- 1.2.2 Террасы с глееватой псевдоподзолистой и псевдоглеевой почвой и с дубовым лесом с порослью лапчатки белой.
- 1.2.3 Перигляциальные долины с псевдоглеевой почвой и с дубовым лесом с порослью лапчатки белой.
- 1.3 Плоскогорный тип.
 - 1.3.1 Расчлененные плоскогорья с псевдоглеевой и глееватой псевдоподзолистой почвой и с дубовым лесом с порослью лапчатки белой.
 - 1.3.2 Расчлененные плоскогорья с глееватой псевдоподзолистой и псевдоглеевой почвой и с дубово-грабовым лесом.
 - 1.3.3 Перигляциальные долины с псевдоглеевой и псевдоподзолистой почвой и с дубово-грабовым лесом.
 - 2 Ландшафт островообразных холмов.
 - 2.1 Тип островообразных холмов.
 - 2.1.1 Отвесно поднимающиеся островообразные холмы с насыщенной бурой почвой и с дубово-грабовым лесом.
 - 2.1.2 Отвесно поднимающиеся островообразные холмы с насыщенной бурой почвой и с буковым лесом.
 - 2.1.3 Низкие островообразные холмы с насыщенной бурой почвой и с дубово-грабовым лесом.
 - 2.1.4 Умеренные склоны подножий островообразных холмов с насыщенной бурой почвой и с дубово-грабовым лесом.
 - 3 Горный ландшафт.
 - 3.1 Тип узких горных пойм.
 - 3.1.1 Поймы с большой динамикой флювиальных процессов, с пойменной глеевой почвой и с пойменным лесом.
 - 3.1.2 Поймы с небольшой динамикой флювиальных процессов с пойменной глеевой почвой и с дубово-грабовым лесом с примесью пойменных видов древесины.
 - 3.2 Тип склонов.
 - 3.2.1 Длинные, умеренные, расчлененные, к солнцу ориентированные склоны с насыщенной бурой почвой, местами глееватой и с дубово-грабовым лесом.
 - 3.2.2 Длинные, умеренные, расчлененные, к солнцу ориентированные склоны с насыщенной бурой почвой, местами глееватой и с буковым лесом.
 - 3.2.3 Короткие, крутые, не очень расчлененные и к солнцу ориентированные склоны с насыщенной бурой почвой, местами с ранкром и с дубово-грабовым лесом.
 - 3.2.4 Короткие, крутые, не очень расчлененные и к солнцу ориентированные склоны с насыщенной бурой почвой, местами с ранкром и с буковым лесом.
 - 3.2.5 Короткие, крутые, не очень расчлененные тенистые склоны с насыщенной бурой почвой, местами с ранкром и с дубово-грабовым лесом.
 - 3.2.6 Короткие, крутые, не очень расчлененные тенистые склоны с насыщенной бурой почвой, местами с ранкром и с буковым лесом.
 - 3.2.7 Длинные, крутые, расчлененные тенистые склоны с насыщенной бурой почвой, местами глееватой, с ранкром и с буковым лесом.
 - 3.3 Тип структурных холмов.
 - 3.3.1 Структурные холмы на открытых солнцу местах с насыщенной бурой почвой, местами с ранкром и с дубово-грабовым лесом.
 - 3.3.2 Структурные холмы на открытых солнцу местах с насыщенной бурой почвой, местами с ранкром и с буковым лесом.
 - 3.3.3 Структурные холмы в тенистых местах с насыщенной бурой почвой, местами с ранкром и с буковым лесом.

Карта 2. Типы современного ландшафта.

- 1 Застроенный, технизированный ландшафт с преобладанием технических элементов.
 - 1.1 Сельский смешанный тип.

- 2 Сельскохозяйственный ландшафт с инфраструктурой коммуникаций и с преобладанием вторичных природных элементов.
- 2.1 Ландшафт с пахотой и с интенсивным крупным сельскохозяйственным производством, с характером культурной степи и с рудиментарным включением первичных природных элементов.
 - 2.1.1 Пойменный и террасный вариант.
 - 2.1.2 Террасно-конусный вариант.
 - 2.1.3 Склоновый вариант.
 - 2.2 Тип с постоянным травянистым покровом и с интенсивным крупным сельскохозяйственным производством, с рассеянными деревьями и кустарником и со значительным включением первичных природных элементов.
 - 2.2.1 Пойменный вариант.
 - 2.2.2 Плоскогорный вариант.
 - 2.2.3 Склоновый вариант.
 - 2.3 Тип с лесом и с постоянным травянистым покровом с включениями пахоты, с инфраструктурой коммуникаций, с рассредоточенными населенными пунктами и со значительным включением первичных природных элементов.
 - 2.3.1 Горный вариант с преобладанием рекреационного использования населенных пунктов.
 - 2.4 Горный тип с постоянным травянистым покровом со значительной долей первичных природных элементов.
 - 2.4.1 Горный вариант с постоянным травянистым покровом.
- 3 Лесистый ландшафт с инфраструктурой коммуникаций с лесохозяйственным производством и с вторичной структурой деревянных насаждений.
 - 3.1 Тип с дубово-грабовым лесом.
 - 3.2 Тип с буковым лесом.
 - 3.3 Тип с еловым лесом.

Рис. 1. Село Очова с характерной плановой застройкой поселения кучевого типа.

Рис. 2. Село Очова в прошлом.

Рис. 3. Село Очова в настоящее время.

Рис. 4. Первые признаки будущего села Очова.

Рис. 5. Выселок в районе Очова. Местное название „Приходы“.

Фотографии: Я. Д р д о ш.

Перевод: Л. П р а в д о в а